

Odling med barn

– en intervjustudie om skolträdgårdsverksamhet

Gardening with children – an interview study about school gardening

Josefine Arvidsson

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för biosystem och teknologi
Trädgårdsingenjörsprogrammet - odling
Alnarp 2024

Odling med barn – en intervjustudie om skolträdgårdsverksamhet

Gardening with children – an interview study about school gardening

Josefine Arvidsson

Handledare: Annie Drottberger, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för biosystem och teknologi

Examinator: Lotta Nordmark, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för biosystem och teknologi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete

Kurskod: EX0844

Program/utbildning: Trädgårdsingenjör: odling - kandidatprogram

Kursansvarig inst.: Institutionen för biosystem och teknologi

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2024

Omslagsbild: Josefine Arvidsson

Nyckelord: odlingsaktiviteter, skolträdgård, lärande, förskola, grundskola, grönsaker, SWOT, hållbar utveckling

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för biosystem och teknologi

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Odling med barn har visat sig ha flera positiva effekter hos barnen, som exempelvis bättre självkänsla, glädje och positiv inställning till grönsaker. Skolträdgårdsmiljö kan också bidra till högre engagemang och bättre skolresultat hos barn. Hur odling med barn kan genomföras kan se olika ut. I detta kandidatarbete beskrivs hur tre olika verksamheter arbetar med odling med barn samt intervjupersonernas upplevelser av detta. Syftet var att undersöka hur odlingsrelaterade aktiviteter genomförs på tre utvalda verksamheter, samt vilka mål verksamheterna har och vilka upplevda effekter man ser.

Studien bygger på kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer. Studien innefattar verksamheter som arbetar med odlingsaktiviteter för barn inom förskole- och skolverksamhet. Innehållet i intervjuerna för varje verksamhet analyserades och kategoriserades under olika teman kombinerat med en analys enligt SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats).

Resultatet beskriver de tre verksamheterna; Skolehaven Islands Brygge i Köpenhamn, Pedagogiska avdelningen på Göteborgs botaniska trädgård och barnverksamhet på Botildenborg i Malmö. Förutsättningarna för de olika verksamheterna var olika. Verksamheterna arbetade på olika sätt, bland annat på grund av hur finansieringen såg ut. Samtliga verksamheter arbetar med hållbar utveckling. Exempel på upplevda effekter var att barn kunde bli stärkta och att rädslor kunde minska. Styrkor som framkom var bland annat hög kompetens hos respondenterna, flexibilitet att utforma aktiviteterna så att de passade olika barns behov samt lärande genom praktiska moment eller genom att använda olika sinnen. En möjlighet som framkom var att sprida inspiration och kunskap. Olika aspekter av hård väderlek var exempel på hot. Resultatet i detta arbete tyder på goda möjligheter att koppla lärande för hållbar utveckling till odlingsaktiviteter.

Nyckelord: odlingsaktiviteter, skolträdgård, lärande, grundskola, förskola, grönsaker, SWOT, hållbar utveckling

Abstract

Gardening with children has shown many positive effects. For example, better self-esteem, happiness, more knowledge about vegetables and a more positive attitude towards vegetables. The school garden environment can also contribute to a higher amount of dedication and better academic results. Gardening with children can be done in different ways. This study describes how three facilities are working with gardening with children and the interviewees' experiences of this. The purpose was to explore how gardening activities with children is done at the facilities, what the goals with the gardening activities are at the facilities and which effects the interviewees can identify.

The study is based on qualitative method with semi-structured interviews. The study includes facilities, which is working with gardening with children within preschool and elementary school. The answers from each interview was analyzed and categorized into different themes, in combination with an analysis according to SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats).

The results describe the three facilities; School Garden Islands Brygge in Copenhagen, The pedagogical unit at Gothenburg Botanical Garden and childrens' activities at Botildenborg in Malmö. The contexts for the facilities differed and the facilities were working in different ways, for example because of the financing. All the units were working with sustainable development. Examples of effects interviewees had seen were that children could become strengthened and that fears could diminish. Strengths that emerged were for instance high competence in the interviewees, flexibility to design the activities from the different children's wishes and needs, and learning through practical elements or by using different senses. An opportunity was to spread inspiration and knowledge. Different aspects of severe weather conditions were examples of threats.

Based on the results in this study the possibilities to use gardening in children's learning for sustainable education seem good.

Keywords: school garden, learning, pre-school, elementary school, vegetables, SWOT, sustainable development

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	8
Figurförteckning	9
1. Introduktion	10
1.1. Syfte.....	12
1.1.1. Frågeställningar	12
2. Bakgrund	13
2.1. En tillbakablick – odling som inslag i skolundervisningen genom historien	13
2.2. Odling kopplat till lärande för hållbar utveckling	14
2.3. Hållbar utveckling och barns utbildning.....	15
3. Metod	17
3.1. Urval och avgränsning.....	17
3.2. Analys.....	18
3.2.1. SWOT	18
4. Resultat	20
4.1. Verksamhet 1 – Skolehaven Islands Brygge, Köpenhamn	21
4.1.1. Bakgrundsfakta om verksamheten	21
4.1.2. Odlingsaktiviteter	21
4.1.3. Mål	22
4.1.4. Upplevda effekter.....	23
4.1.5. SWOT	23
4.1.6. Hållbar utveckling.....	24
4.2. Verksamhet 2 – Pedagogiska avdelningen på Göteborgs botaniska trädgård, Göteborg.....	25
4.2.1. Bakgrundsfakta om verksamheten	25
4.2.2. Odlingsaktiviteter	26
4.2.3. Mål	27
4.2.4. Upplevda effekter.....	27
4.2.5. SWOT	28

4.2.6.	Hållbar utveckling.....	29
4.3.	Verksamhet 3 – Barnverksamhet på Botildenborg, Malmö.....	29
4.3.1.	Bakgrundsfakta om verksamheten	29
4.3.2.	Odlingsaktiviteter	30
4.3.3.	Mål	31
4.3.4.	Upplevda effekter.....	31
4.3.5.	SWOT	32
4.3.6.	Hållbar utveckling.....	33
4.4.	Sammanställning av SWOT	33
5.	Diskussion.....	36
5.1.	Metoddiskussion.....	36
5.2.	Resultatdiskussion.....	36
6.	Slutsats.....	40
	Referenser.....	41
	Tack.....	43
	Bilaga	44

Tabellförteckning

Tabell 1. Översikt över verksamheterna	20
---	-----------

Figurförteckning

Figur 1. Översikt över SWOT-analys.....	19
Figur 2. Översikt över gemensam SWOT-analys.....	35

1. Introduktion

Odling med barn har visat sig ha flera positiva effekter (Ratcliffe et al. 2011; Sarti et al. 2017; Malberg & Wistoft 2018; Kos & Jerman 2019).

I en dansk studie (Malberg & Wistoft 2018) med barn från förskoleålder till nionde klass kunde bland annat konstateras att barnen i skolträdgårdsverksamhet utvecklade ett band till naturen. Detta kunde man exempelvis se genom hur barnen brydde sig om sina egenodlade grönsaker och visade stolthet och respekt inför den mat de själva odlat. Resultatet visade också att barnen genom utbildningen utomhus lärde sig att deras beteende har betydelse, då de lärde sig om bin och deras viktiga roll i ekosystemet och hur man ska behandla bin och andra insekter. Barnen visade intresse, fascination och respekt inför insekter (ibid.).

Resultaten i studien av Malberg & Wistoft (2018) tydde också på en ökad självkänsla hos barnen och majoriteten av deltagarna uttryckte positiva känslor kopplat till skolträdgårdsaktiviteterna. Samma studie visade också att utomhusbaserat lärande kunde förändra dynamiken mellan elever och roller kunde förändras. Lärare kunde upptäcka nya sidor hos elever och ändra sina uppfattningar om dem (Malberg & Wistoft 2018).

Barn som fått ta del av odlingsbaserat lärande utökade sina preferenser gällande grönsaker och blev bättre på att känna igen olika grönsaker. Detta visade resultatet i en amerikansk studie av Ratcliffe et al. (2011) med skolbarn i årskurs 6. En studie med yngre barn visade liknande resultat där 6-7-åringar i Slovenien fick en bättre kännedom om grönsaker och en tydligt ökad kunskap om hur olika grönsaker växer och utvecklas, efter att ha tagit del av grönsaksodling i skolträdgård (Kos & Jerman

2019). Även i denna studie kunde man se en mer positiv inställning till att äta grönsaker (ibid.).

Sarti et al. (2017) har studerat skolträdgårdslektioner för 9-10-åriga skolbarn i Nederländerna. I denna studie beskrivs att barnen visade nyfikenhet att prova sina egenodlade grönsaker och en förväntan att dessa skulle smaka bättre än grönsaker inhandlade i butik (ibid.). Vidare visade studien ett successivt ökande initiativtagande hos barnen i odlingsaktiviteterna och att de uppvisade en vilja att undvika matsvinn i sina beslut kring skörd. Det kunde också ses ett ökat engagemang och delaktighet hos barn gällande planering och genomförande av matlagningen i barnens hem (ibid.).

I ett kunskapsunderlag från Folkhälsomyndigheten (2024) om grönska och barns hälsa tas skolträdgård upp som exempel på en lärmiljö som leder till ökat engagemang och bättre skolprestation hos låg- och mellanstadie-elever (Mann et al. 2022 se Folkhälsomyndigheten 2024). Det beskrivs också att undervisning som sker i naturmiljö ger bättre akademiska resultat än inomhusundervisning. Lägre nivåer av stress hos eleverna samt bättre självdisciplin, uppmärksamhet och större intresse och glädje kan underlätta inläringen i denna typ av miljö (Kuo et al. 2019 se Folkhälsomyndigheten 2024). Även barns sociala och personliga utveckling gynnas av olika gröna miljöer (Folkhälsomyndigheten 2024).

De ovan beskrivna positiva effekter som odling med barn kan medföra och möjligheterna att använda skolträdgårdsodling i lärande ligger till grund för detta kandidatarbete. Hur odling med barn kan genomföras kan se olika ut. I detta kandidatarbete beskrivs hur tre olika verksamheter arbetar med odling med barn samt intervjupersonernas upplevelser av detta.

1.1. Syfte

Syftet är att undersöka hur odlingsrelaterade aktiviteter genomförs på tre utvalda verksamheter, samt vilka mål verksamheterna har och vilka upplevda effekter man ser.

1.1.1. Frågeställningar

Hur ser verksamheternas odlingsaktiviteter med barn ut?

Vilka är verksamheternas mål med odlingsaktiviteter med barn?

Vilka är de upplevda effekterna av verksamheternas odlingsaktiviteter med barn?

2. Bakgrund

Detta avsnitt inleds med ett historiskt perspektiv av skolträdträdgård och beskriver sedan hur odling kan användas i lärande för hållbar utveckling i förskolan, följt av en sammanfattning av lärande för hållbar utveckling i förskolan och grundskolan.

2.1. En tillbakablick – odling som inslag i skolundervisningen genom historien

1842 infördes folkskolan i Sverige och i samband med detta beskrevs en önskan om att trädgårdsskötsel skulle vara en del i undervisningen, men det var först 1900 som anvisningar om hur undervisningen skulle ske återfunnits (Åkerblom 1990). Till en början var trädgårdsundervisningen förlagd till lärarens egen odling, vilken var en viktig del av dennes försörjning (ibid.). Detta möttes dock av klagomål från föräldrar som motsatte sig att deras barn skulle användas som arbetskraft för att sköta lärarens odling utan att själva få ta del av skörden (ibid.). Efter mitten av 1800-talet ändrades detta och skolträdgårdar som var separerade från lärarens, skulle nu anläggas i undervisningssyfte (Gunnarsson et al. 2023).

Under 1860-talet skedde en ökning av skolträdgårdar i landet, vilket delvis kan härledas till missväxtår och emigration som man ville minska (Åkerblom 1990). Exempelvis försökte man öka odlingen av potatis som en del i detta, bland annat genom undervisning i skolträdgård (ibid.). I 1919 års undervisningsplan beskrivs att eleverna skulle tillägna sig grundläggande kunskaper om att sköta en mindre hushållsodling. Det fanns också en önskan om att undervisningen skulle leda till intresse och kärlek till naturen (ibid.). Även tankar om att barnen i och med arbetet i trädgården skulle träna sin händighet och iakttagelseförmåga fanns (ibid.).

Tre olika motiv för trädgårdsundervisningen beskrivs av Åkerblom (1990). Ett motiv var försörjning, där odling av grönsaker var central för majoriteten av befolkningen för att klara sin försörjning en bit in på 1900-talet. I slutet av 1950-talet förbättrades ekonomin och behovet av odling för husbehov försvann och grönsaksodling ersattes nu av fokus på prydnadsväxter (ibid.). Det andra motivet som beskrivs är av moralisk karaktär. Här var fokus att få respekt för skapelsen och även till den egna lilla platsen, sitt hem och fosterlandet samt att även att främja en positiv inställning till kroppsarbete samt ordningssinne och flit. Här kom även estetik in där en välskött skolträdgård skulle vara ett föredöme i trakten (ibid.). Man kunde även koppla undervisning i skolträdgård till pedagogiska värden, vilket är det tredje motivet som beskrivs av Åkerblom (1990). Här framhölls betydelsen av även låta praktiska moment få utrymme i undervisningen. Det fanns också tankar om ge plats åt barns nyfikenhet (ibid.). Under 1920-talet lyftes även tanken om att andra skolämnen kunde kopplas till skolträdgården, såsom historia, geografi, hemkunskap och matematik, för att nämna några exempel (ibid.).

1940 uttrycktes en vilja att förstärka undervisningen om trädgårdsskötsel, men efter 1960-talet sågs en avveckling av skolträdgårdsverksamheterna (Gunnarsson et al. 2023). Enligt Åkerblom (1990) kan avvecklingen kopplas till att det efter 1950-talet inte längre ansågs vara nödvändigt med odling för att klara sin försörjning och att skolträdgårdarna då inte längre kunde motiveras.

2.2. Odling kopplat till lärande för hållbar utveckling

Björklund (2020) beskriver att bland annat odling kan användas i förskolans utbildning om hållbar utveckling. Författaren framhåller bland annat förskolans utemiljö som ett centralt område för att arbeta med lärande för hållbar utveckling, där ett exempel som lyfts fram är odling (ibid.). Särskilt odling av ätbara grödor framhålls som gynnsamt. Genom att odla med barnen kan en rad med olika områden komma att beröras, såsom konsumtion, etik, ekologi och rättvisa för att nämna

några exempel. Mer konkret kan olika diskussioner kopplas till vart maten kommer ifrån, som exempelvis vilken mat som äts på förskolan och hur maten har transporterats för att komma dit. Dessa diskussioner kan sedan vidgas till att omfatta andra delar i vardagen än just maten (ibid.).

2.3. Hållbar utveckling och barns utbildning

Att hållbar utveckling är en självklar del av dagens utbildning framgår i Globala målen, delmål 4.7 *Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap*. Här beskrivs exempelvis att alla studenter ska erhålla utbildning för att kunna främja en hållbar utveckling (FN:s utvecklingsprogram 2022).

I Läroplan för förskolan (Skolverket 2018) kan man se beskrivningar för hur hållbar utveckling ska finnas med i olika aspekter av undervisningen. Övergripande om hållbarhetsdelen i förskolans värdegrund och uppdrag kan läsas:

Utbildningen ska ge barnen möjlighet att tillägna sig ett ekologiskt och varsamt förhållningssätt till sin omgivande miljö och till natur och samhälle. Barnen ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling – såväl ekonomisk och social som miljömässig. (Skolverket 2018:9)

Vidare är ett av målen i förskolans läroplan att varje barn ska ges förutsättningar att utveckla ”förståelse för samband i naturen och för naturens olika kretslopp samt för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra” (Skolverket 2018:14).

Hållbar utveckling tas upp återkommande även i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Skolverket 2022). För flera olika ämnen beskrivs att elever genom en ökad kunskap inom det specifika skolämnet, på olika sätt kan gynna en hållbar utveckling, exempelvis biologi, kemi, geografi (ibid.). I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet kan läsas om skolans värdegrund och uppdrag:

Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala

miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling. (Skolverket 2022: 9)

Läroplanen fastställer att elever efter grundskolans slut ska ha fått ”kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling” (Skolverket 2022:14).

I en granskning av Skolinspektionen (2023) framkom att det av de 30 olika skolor med högstadielärover som granskades var enbart tre som nådde hög kvalitet i sitt arbete med lärande för hållbar utveckling. Granskningen visade att många skolor hade väl fungerande delar men saknade i många fall ett övergripande arbete (ibid.).

3. Metod

Studien bygger på kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer. Denna typ av intervjuer kännetecknas enligt Bryman (2016) av en flexibilitet där intervjupersonernas upplevelser och förklaringsmodeller är centrala. Inför den semistrukturerade intervjun skapas en intervjuguide med frågor eller teman. Dessa kan sedan kompletteras med frågor som upplevs som relevanta under intervjugång, exempelvis frågor kopplade till intervjupersonens respons. Frågorna behöver inte ställas i samma ordning som i intervjuguiden (ibid.).

En intervjuguide med intervjufrågor utformades utifrån syftet och frågeställningarna, se bilaga 1.

Intervjupersonerna kontaktades via mejl med förfrågan om deltagande i intervju om odling med barn inom kandidatarbete. Mejlen skickades antingen direkt till personerna eller till verksamheterna. Inför intervjuerna fick intervjupersonerna ta del av och ge elektroniskt samtycke till en för syftet utformad blankett; ”Samtycke och information för deltagande och personuppgiftsbehandling i studentarbete vid SLU”. Intervjuerna genomfördes på zoom och spelades in via zooms inspelningsfunktion. En intervju genomfördes 2024-02-02 och de två andra intervjuerna genomfördes 2024-02-09. Intervjuerna transkriberades därefter. Bearbetning av materialet skedde sedan genom upprepad genomgång av transkript och lyssning på inspelningarna.

3.1. Urval och avgränsning

Strategiskt urval tillämpades, där verksamheter som arbetar med odling med barn i storstäder identifierades. Tre verksamheter deltog i studien. En person per enhet intervjuades. Studien begränsades till att fokusera främst på pedagogiska och

sociala perspektiv relaterat till odling med barn. Intervjuerna innehöll därför inte specifika frågor kring odlingssätt och teknologi.

Studien avgränsades till att innefatta verksamheter som arbetar med odlingsaktiviteter för barn inom förskole- och skolverksamhet.

3.2. Analys

Innehållet i intervjuerna för varje verksamhet analyserades och kategoriserades under ett antal teman; *Bakgrundsfakta om verksamheten*, *Odlingsaktiviteter*, *Mål*, *Upplevda effekter*, *SWOT* och *Hållbar utveckling*.

Utifrån analys av respondenternas svar kunde olika teman identifieras. I Tematisk analys beskrivs att ett tema fångar upp något essentiellt i förhållande till frågeställningarna och utgör någon grad av mönster (Braun & Clark 2006). Det finns inga specifika riktlinjer för vad som krävs i form av kvantitet eller kvalitet för att utgöra ett tema. Det är den som utför studien som gör bedömningen om vad som klassificeras som ett tema i aktuell data (ibid.).

3.2.1. SWOT

Genom analys av innehållet i intervjuerna kunde även styrkor, svagheter, möjligheter och hot identifieras, enligt SWOT-analys.

SWOT står för *Strengths*, *Weaknesses*, *Opportunities* och *Threats*, det vill säga *Styrkor*, *Svagheter*, *Möjligheter* och *Hot* (Gustafsson u.å.), se figur 1. Styrkor och svagheter är interna gynnsamma respektive ogynnsamma faktorer. Möjligheter och hot är faktorer i omvärlden som är gynnsamma respektive ogynnsamma. Dessa externa faktorer är mer eller mindre svåra eller omöjliga att påverka. Metoden används för att få fram dessa fyra viktiga faktorer i en verksamhet, som tillsammans ger en tydlig bild av verksamheten nulägesituation (ibid.).

S – Strengths <i>Styrkor</i>	W – Weaknesses <i>Svagheter</i>
O – Opportunities <i>Möjligheter</i>	T – Threats <i>Hot</i>

Figur 1. Översikt över SWOT-analys. På översta raden finns de interna faktorerna och på den nedre finns de externa. I kolumnen till vänster finns de positiva faktorerna och till höger de negativa.

4. Resultat

I detta avsnitt beskrivs resultaten för de olika verksamheterna var för sig. Därefter presenteras en gemensam SWOT-analys.

De tre verksamheter som ingår i studien är Skolehaven Islands Brygge, Göteborgs botaniska trädgård och Botildenburg, se tabell 1. Dessa tre verksamheter skiljer sig åt på flera sätt, men gemensamt för dem är att de helt eller delvis arbetar med odling med barn.

Tabell 1. Översikt över verksamheterna.

Respondent	Verksamhet	Stad	Finansiering
1	Skolehaven Islands Brygge	Köpenhamn	Kommunen
2	Göteborgs botaniska trädgård, pedagogiska avdelningen	Göteborg	Regionen
3	Botildenburg, barnverksamhet	Malmö	Ideellt

Samtliga respondenter arbetar helt eller delvis med odlingsaktiviteter med barn i sina respektive verksamheter. Utbildningsnivån hos respondenterna är hög. De tre respondenterna har eftergymnasial utbildning inom biologi eller trädgårdsvetenskap.

4.1. Verksamhet 1 – Skolehaven Islands Brygge, Köpenhamn

4.1.1. Bakgrundsfakta om verksamheten

Verksamhet 1 är en skolträdgård i stadsdelen Islands Brygge, som ligger centralt i Köpenhamn. Alla kommunala skolor, specialskolor, förskolor och specialförskolor erbjuds att komma till skolträdgården. Kommunen står för finansieringen. Fyra personer arbetar i verksamheten.

Klasser i årkurs 2 och 3 är vanligtvis de som får delta ett längre förlopp i perioden från april till september med fokus på odling. Barnen kommer då cirka tio gånger innan sommarlovet och 6–7 gånger efter sommarlovet. Varje tillfälle är minst tre timmar och två lärare från skolan är med. Under vinterperioden finns vinteraktiviteter. Man har även kortare projekt med andra åldersgrupper och erbjuder också lärare att komma för att ha egen undervisning på platsen. Verksamheten och kan då bistå med material och resurser.

Föregående år hade verksamheten 8 000 besök, efter två års verksamhet. Målet är att komma upp i 9 500 - 9 600 besök per år.

4.1.2. Odlingsaktiviteter

Varje barn som deltar i det långa upplägget i perioden april till september får en egen odlingslott. Barn från förskolor och specialskolor som kommer till verksamheten får gemensamma odlingsplatser. Vanliga grödor som odlas är morötter, lök, potatis, bondbönor, ärtor, squash, betor, sallat, spenat, kål och blommor. I skolträdgården växer även många äppelträd och också plommon, päron, valnöt, sötmandel, persika och fikon. All odling sker i jorden. Man odlar tätt för att minska ogrästrycket och för att undvika att för mycket tid går åt till rensning. Barnen skördar, smakar och lagar mat av sina egenodlade grödor över öppen eld. Bålplatsen fungerar också som samlingsplats på morgonen. Odlingssäsongen avslutas med en skördefest där även de vuxna bjuds in.

Respondent 1 beskriver att ska vara behagligt och lugnt på platsen, och man har även inslag av mindfulness. Samarbetet och kommunikationen mellan barnen lyfts

fram som avgörande för inläringen. Barnen är indelade i samarbetspar och om ett par behöver hjälp ska de som första steg vända sig till samarbetsparet bredvid för att söka svar innan man vänder sig till en vuxen. Att barnen själva får upptäcka, är en annan del som anses som särskilt viktig, vilket avspeglas i följande citat av Respondent 1;

Den där nyfikenheten, och den där begestringen att upptäcka saker, det är jätteviktigt för oss i inläringen.

Respondent 1 menar att det är möjligt att få in samtliga skolämnena i skolträdgårdsverksamheten. Följande citat ger en övergripande bild av bredden i undervisningen i skolträdgården;

Vi undervisar i ett förlopp som handlar om odling, om jorden, fotosyntesen, det handlar om allt mellan himmel och jord, om maten, vad vi äter, varför vi äter just den delen, vad den innehåller, hur den odlas. [...] Vi kallar det att de dansar för livet, de får en sån erfarenhet för livet. Så att det liksom ligger som en tung härlig bas i deras liv.

Under november till mars finns för närvarande 11 olika vinteraktiviteter i skolträdgården. Exempel på aktiviteter är att skapa teckningskol och sedan teckna av träden och växtfärgningsaktiviteter, där växtmaterial från skolträdgården används. Det finns också en aktivitet med korn, där barnen får pilla ur och undersöka sju olika kornsorter som skördats. De får sedan mala mjöl och baka bröd på bål. Andra vinteraktiviteter handlar om frön och ett annat exempel är att barnen får tälja en egen sked. Till skolträdgården finns även en mängd material att använda och man har också möjlighet att använda mikroskop.

4.1.3. Mål

Respondent 1 beskriver verksamhetens mål som att få en helhetsbild, en övergripande förståelse om livet och hur saker hänger ihop, om exempelvis biodiversitet och ekologi. Följande citat från Respondent 1 rör delar av verksamhetens mål;

Att få ut barnen, och förstå var maten kommer ifrån. Men också att förstå hur ALLT hänger ihop. Förstå helheten. Det vill säga jorden, klimatet, naturen, lantbruket, hur vi använder våra resurser [...]. Det är liksom alla nivåer.

4.1.4. Upplevda effekter

Gällande upplevda effekter av odlingsaktiviteterna med barn anger Respondent 1 att barnen undervisar sina föräldrar och vänner om sådant de lärt sig i skolträdgården. Respondent 1 upplever även att den danska språkutveckling hos barn som inte har danska som modersmål går snabbare.

Respondent 1 beskriver sig se att barn växer och stärks i skolträdgårdsverksamheten. Det kan vara på olika sätt; något barn kanske är rädd för jord till att börja med och utvecklar med tiden trygghet. Respondent 1 beskriver också respons från lärare att barn kan bete sig på ett annat sätt i skolträdgården än i klassrummet, där de får möjlighet att visa upp andra sidor av sig själva.

4.1.5. SWOT

Styrkor

Styrkor med Verksamhet 1 är ett gediget och brett innehåll där barnen får en ökad kunskap och får lära känna och förstå naturen. Verksamheten ger möjlighet till praktiskt lärande som kompletterar den teoretiska kunskap de fått i skolan. Verksamheten bidrar också till fysisk aktivitet. Eventuella rädslor som barn har kan försvinna och trygghet skapas. Arbetssättet där barnen uppmuntras att samarbeta och kommunicera uppfattas också som en styrka hos verksamheten.

Den höga kompetensen hos personalen är en annan styrka, samt stor erfarenhet av att arbeta med skolträdgård. Här ingår också den beskrivna lyhördhet och flexibilitet inför varje barns behov och gränser som en styrka.

Svagheter

Inga svagheter kunde identifieras för Verksamhet 1.

Möjligheter

En möjlighet som framkommer i intervjun med Respondent 1 är samarbetet med lärarna. Respondent 1 beskriver att man försöker inspirera lärarna från skolan att använda skolträdgården och materialet som finns. Man kommunicerar även för att förbereda inför aktiviteterna i skolträdgård.

Vidareutveckling för personalen via utbildningar och kurser leder till möjligheter att ytterligare förbättra verksamhetens styrkor.

Hot

Yttre ogynnsamma faktorer som nämns av Respondent 1 kan vara om någon lärare som följer med barnen upplevs vara oengagerad eller att kontinuiteten bryts genom att lärare byts ut istället för att samma lärare deltar. Detta är faktorer som kan utgöra hot, då det kan störa eller skapa oro. Klasser som är oroliga är en annan omständighet som kan försvåra verksamheten.

Barn som är för dåligt klädda för väderleken är något som lyfts av Respondent 1. Detta kan utgöra ett stort problem vid kallt väder. Verksamheten har köpt in varma vantar och strumpor för att hjälpa att försöka förhindra att barn fryser.

Extremväder, som exempelvis torkan förra sommaren, som försvårade odlingen där man exempelvis hade svårt att få morotsfrön att gro, framkommer som ett hot.

4.1.6. Hållbar utveckling

Hållbar utveckling beskrivs komma in mycket i undervisningen på Verksamhet 1. Bland annat innefattas lärande om kretslopp i naturen och växters livscyklar. Respondent 1 tar upp att man i verksamheten får en inblick i hur natur och jordbruk påverkar varandra, om miljöpåverkan och varför det är viktigt med växter exempelvis.

Barnen kan också få lära sig hur växter kan användas på olika sätt, exempelvis genom matlagning, bakning, att tälja, växtfärga och teckna. Kunskap om naturen, en trygghet i naturen och kunna njuta av naturen, kopplar Respondent 1 också till hållbarhet. Barnen kan få öva på att yxa till ved och tända sitt eget bål med tändstål för att koka sitt vatten, kanske göra eget te. I följande citat beskriver Respondent 1 ett perspektiv av hållbarhet:

Hållbarhetstanken är också att det ska kunna gå ut i naturen och njuta den och ha kunskap att kunna njuta mer för de förstår mer, vet mer, känner till mer. Förstår hur allt hänger ihop. Den här helhetstankegången i hur dom ska kunna bege sig vidare utanför skolehaven (skolträdgården) är jätteviktig. Att de ska känna sig trygga.

Att äta och njuta av sund mat och förstå var maten kommer ifrån är också något Respondent 1 tar upp. Även att reflektera över vilka delar av olika växter som används som mat lyfts. Respondent 1 tar också vikten av att förstå hur allt hänger ihop för att kunna göra sunda val som konsument, producenter, beslutsfattare i framtiden.

Respondent 1 lyfter den sociala dimensionen av hållbar utveckling genom att förespråka rättvisan i att ge alla barn möjlighet att ta del av skolträdgård:

Alla barn har rätt till en skolehave (skolträdgård). Alla barn har rätt att komma ut och förstå och få kontakt med sig själv, med naturen i sig själv.

4.2. Verksamhet 2 – Pedagogiska avdelningen på Göteborgs botaniska trädgård, Göteborg

4.2.1. Bakgrundsfakta om verksamheten

Verksamhet 2 är en del av Göteborgs Botaniska trädgård och kallas pedagogiska avdelningen. Uppdraget är att nå samtliga barn i Västra Götalandsregionen, vilken innefattar 49 kommuner. Det är regionen som finansierar verksamheten. Två personer arbetar med den pedagogiska avdelningen. Man har dels en skolträdgårdssatsning där enstaka klasser får delta i ett lite längre förlopp och dels enstaka lektioner med olika teman som alla skolor kan gå in och boka.

I skolträdgårdssatsningen arbetar man med två skolor per år och satsningen riktar till särskilda målgrupper. Exempelvis har man vänt sig till skolor med låg måluppfyllelse och skolor i centrala staden med helt asfalterade skolgårdar. Man tar in klasser från förskoleklass till årskurs 2 i denna verksamhet, och det är viktigt att samma lärare ska kunna följa med i hela processen.

Skolträdgården i Botaniska trädgården är tänkt att kunna fungera som en modell för hur en skolträdgård på en skola skulle kunna se ut och arbetssättet är en metod för hur man kan arbeta. I skolträdgården får samma klass med två lärare vara med under ett odlingsår från april till oktober. Syftet för de två lärarna som deltar är delvis att kunna lära sig av modellen för att kunna applicera på sin egen skola och skolgård. Tanken är att de två medföljande lärarna sedan kan stötta varandra och veta hur de

kan arbeta och koppla till läroplanen. Med anledning av att skolträdgården i Botaniska trädgården ska kunna fungera som modell, odlar man enbart i odlingslådor, för att skolgårdar med asfalterade ytor ska kunna fungera som odlingsyta.

De separata enstaka aktiviteterna är öppna för alla skolor att boka in sig på. Målgrupperna är förskolan, grundskolan och gymnasiet samt anpassad grundskola och gymnasium. Det är övervägande skolor i Göteborg som utnyttjar erbjudandet, vilket, enligt Respondent 2, troligtvis beror på att det innebär större insatser i form av tid och resurser att ta sig till Botaniska trädgården för de kommuner som ligger längre från Göteborg. Man arbetar med olika projekt och satsningar för att nå ut.

4.2.2. Odlingsaktiviteter

Skolträdgårdssatsningen för de utvalda skolklasserna består av fyra tillfällen från april till oktober i Botaniska trädgården samt ett förberedande tillfälle då personalen från Botaniska trädgården besöker barnen i skolan inför starten. Lektionerna är närmare 1,5 timme och är uppdelade i olika teman, exempelvis; ”Vad är en växt och vad behöver den för att leva och gro?”, ”Vad är jord och hur blir det till?”, pollination och skördefest. Man arbetar med mindre grupper om 7-8 barn i varje. Ibland kan barnen få ta hem en planta av för att följa själv över sommaren. Det kan också handla om att ta med en planta hem för att sedan ta tillbaka till botaniska och plantera lite senare på våren.

De separata aktiviteterna som kan bokas av alla skolor har ofta ett inslag av att barnen får så ett frö för att sedan ta med sig det hem. Ett exempel är en solroslektion, där man studerar solrosor i konsten och barnen får måla solrosor i akvarell och undervisning om solrosen som nyttoväxt. Moment av att lukta och smaka kan också ingå i aktiviteterna. Genom att barnen får något att ta med sig hem vill man ge inspiration, vilket gäller alla deltagare både i de enskilda aktiviteterna och i skolträdgårdssatsningen;

Vi försöker inspirera att man tar med sig [...], även med skolträdgården, alla får ta med sig någonting hem, som de sköter om hela sommaren. Ofta är det tomater eller bönor, som dom

kan följa och ha som sin egen. Det har jag märkt är väldigt viktigt för barnen att just det här, de har sått det själv och tagit hand om och fått följt den och sett utvecklingen.

Ett annat exempel på en enstaka lektion är en skördelektion, där barnen får skörda grönsaker, som sedan tas med till skolan där de får möjlighet att arbeta vidare med dem. Ytterligare exempel på tema kan vara lök, där undervisningen kan handla om hur lök- eller knölväxter klarar torra och köld, genom att lagra vätska och näring. Sedan kan barnen få plantera lökar i trädgården och plantera något eget att ta med hem i kruka, exempelvis en vitlök eller krokus.

Alla lektioner på Verksamhet 2 är kopplade till läroplanen.

4.2.3. Mål

Att inspirera och undervisa om den biologiska mångfalden beskrivs vara målen från Botaniska trädgårdens sida. Respondent 2 beskriver även sina egna tankar om vad som upplevs vara särskilt viktig i sitt arbete med barnen, vilket handlar om att ge barn möjlighet och hjälpa dem att upptäcka det fascinerande i naturen. Respondent 2 hoppas att detta ska kunna leda till att barnen får en önskan att lära sig mer. Nedan följer två citat av Respondent 2;

Jag hoppas att när de har gått från de lektionerna jag har haft att de har tänkt, gud vad roligt det var att vara på Botaniska. Vad häftigt det var med växter. Vad roligt att vi upptäckte det. För att jag hoppas att dom kanske vill lära sig mer om det sen.

Jag tror om man har bra relationer till naturen, till den här förståelsen om växter och om naturen så kommer man och vilja bry sig mer om det i framtiden.

4.2.4. Upplevda effekter

Respondent 2 beskriver sig kunna se att barn efterhand kan bli tryggare i skolträdgården. Det kan vara skillnad i trygghet att hantera jord till exempel. Respondent 2 kan se att en del barn har rädslor för exempelvis insekter och att dessa kan minska och en förståelse utvecklas genom upplägget i skolträdgårdssatsningen. Respondent 2 menar att en del barn kan blomma upp genom upplevelsebaserat lärande. Exempelvis kan ett barn som har haft svårt att sitta still i skolan visa stort engagemang i skolträdgården. Respondent 2 beskriver också att barn lär sig praktiska moment;

Jag ser också hur de växer under den här korta perioden och hur trygga de blir, först så vet de inte hur man ska sätta en spade i marken, eller en grep.

Respondent 2 tar upp att barnen i skolträdgården får äta sina egenodlade grönsaker, och påpekar att de ofta får höra att barnen inte äter grönsaker i skolan.

4.2.5. SWOT

Styrkor

Styrkor som framkommer i Verksamhet 2 är de positiva delarna som barnen får med sig genom skolträdgårdsverksamheten, som exempelvis ökad kunskap och trygghet i att vara ute i skolträdgårdsmiljön, kunskap om kretslopp och livscyklar. En annan styrka är möjligheten som finns att anpassa aktiviteterna utifrån barnens personligheter och önskemål. Det upplevelsebaserade lärandet lyfts också fram som en styrka. Respondent 2 beskriver även gemenskap och samarbete i skolträdgården, vilket är en styrka.

Svagheter

Ojämlighet i tillgången på aktiviteterna för barn i Botaniska trädgården, identifieras som en svaghet, då det enbart är en liten del av barnen i upptagningsområdet som får ta del av skolträdgårdssatsningen.

Respondent 2 tar upp svagheten i skolträdgårdssatsningen att det kan vara långt mellan gångerna, så plantorna hinner utvecklas väldigt mycket. Detta försöker man överbrygga genom att lägga upp information på Instagram så att det går att följa på det sättet. Modellen med skolträdgård bygger på att båda medarbetarna är på plats för att det ska fungera på bästa sätt, vilket också kan utgöra en svaghet. En svaghet är även att regnskydd saknas i skolträdgården.

Möjligheter

En möjlighet med Botaniska trädgårdens odlingsaktiviteter med barn kan vara att skolor själva kan starta egna skolträdgårdar med odlingsaktiviteter enligt Botaniska trädgårdens modell. Att överlag bidra med till inspiration och ny kunskap för de medföljande pedagogerna på de olika aktiviteterna på Verksamhet 2 är också en möjlighet.

Hot

Mycket kallt och regnigt väder beskrivs av Respondent 2 kunna påverka aktiviteterna negativt. Detta hänger också till viss del samman med att barns kläder ibland inte är anpassade för vädret. Hot skulle också kunna vara att skolor längre bort i upptagningsområdet tycks mindre benägna att boka aktiviteter i Botaniska trädgården.

4.2.6. Hållbar utveckling

Respondent 2 beskriver att hållbar utveckling genomsyrar alla aktiviteter i den pedagogiska verksamheten. Att odlingen är ekologisk är viktigt och läran om kretslopp och kompost är centralt. Biologisk mångfald är också en viktig del i undervisningen.

Det finns också en plan om en skogsträdgård med perenna växter, där Respondent 2 beskriver att man kommer att kunna titta lite mer på hållbar matproduktion. Respondent 2 uttrycker vikten av kunskap om mat;

Jag tycker det är väldigt viktigt för barnen att veta var sin mat kommer ifrån och förstå att den moroten som man köper i affären, den har bonden jobbat med sen på våren. Att det är en lång process. Att man måste ta hand om det.

4.3. Verksamhet 3 – Barnverksamhet på Botildenberg, Malmö

4.3.1. Bakgrundsfakta om verksamheten

Verksamhet 3 är en gård med stadsodling i Malmö. Verksamheten har ett stort socialt engagemang, där olika arbetsmarknadsprojekt, språkträning och barnverksamhet bedrivs (Botildenberg u.å.).

Respondent 3 arbetar med sociala projekt med grupper som besöker Botildenberg och en del av dem brukar vara barngrupper. Det är en ideell verksamhet vilket gör att verksamhetens innehåll, struktur och frekvens varierar beroende på hur finansieringen ser ut. Den barnverksamhet som varit mest förekommande på

Verksamhet 3 de senaste åren, har varit riktad till specifika förskolor som kommit dit med sina äldre barn (4-5-åringar). Beroende på hur finansieringen sett ut har frekvensen varierat mellan att komma varje vecka eller mer sällan.

4.3.2. Odlingsaktiviteter

Förskolebarnen har fått följa ett odlingsår i Vänskapsträdgården, där skolträdgårdsverksamheten sker. Aktiviteterna har startat på hösten då de fått skörda och sedan fortsatt på våren då de fått förbereda till nästa grupp. Barnen har kommit fyra timmar varje gång. Exempel på vanliga aktiviteter är plantering, skörd, lövkrautning och matlagning. Ibland har hela gruppen arbetat tillsammans och ibland har man delat upp sig och bytt efterhand.

Att det ska vara roligt och lustfyllt för barnen betonas som det viktigaste, just när det kommer till dessa yngre barn. Det finns en grundstruktur för vad man ska göra under dagen. Samtidigt finns det mycket utrymme att även följa upp vad barnen visar sig intresserade av i stunden. Respondent 3 beskriver också en flexibilitet kring att utforma olika aktiviteter utifrån att olika barn har olika behov och önskemål, där alla inte behöver göra samma sak. Det finns också utrymme för lek och pauser och andra aktiviteter som att växtfärga och bygga kojor. Barnens ork att hålla fokus styr mycket. I följande två citat beskrivs flexibiliteten i barnverksamheten:

Det är kanske någon som bara vill gräva efter mask och är jättefascinerad av att titta på den masken större delen av dagen och dom har haft en jättefin upplevelse. Den har inte varit strukturerad och den är ju tillåtande för alla liksom, oberoende av vad de behöver.

Det finns liksom alltid något barn som har jättemycket energi, som älskar att gräva, som älskar att ta i, då kan dom göra det. Medan någon annan liksom tittar på blommor.

Under våren startar ett nytt projekt på Botildenborg som heter ”Odlatsammans”, där seniorer och förskolebarn kommer att mötas och för att odla och laga mat tillsammans. Det innebär att barnverksamheten förändras och de förskolor som man har samarbete med sedan tidigare kommer att gå in i detta projekt.

Andra projekt som funnits är exempelvis endagsutflykter, vilket varit öppet för olika åldrar, från förskola till högstadielärover samt ett projekt med mödrar med spädbarn och småbarn som besökt Botildenborg.

4.3.3. Mål

Respondent 3 beskriver att barnverksamhetens mål är att barn ska få kunskap om och komma närmare naturen, samt att lära sig om kretslopp, hållbarhet och få en övergripande förståelse för var maten kommer ifrån. Gällande förskoleåldern betonar Respondent 3 att det är mycket fokus på upplevelsen för barnen. I följande citat beskrivs tankar som Respondent 3 uttrycker om barnverksamheten:

Det viktigaste är att det är lustfullt för barnen. Att man ska tycka att naturen är en lustfylld plats där man har roligt, inte att det är fyllt med en massa måsten. Man får väl någon slags förståelse för att om vi inte tar hand om det så kan växterna dö, så får vi ingen mat. Men att, också att det ska vara kul.

4.3.4. Upplevda effekter

Respondent 3 beskriver en stolthet hos barnen över det de gör på Botildenborg, att vilja ta med sina föräldrar och visa.

Respondent 3 hänvisar även till respons hon fått av barnens pedagoger. Dessa har berättat att barnen frågar efter när de ska få komma till Botildenborg, vilket tyder på att det är ett ställe barnen längtar efter att få komma till. Pedagogerna har också beskrivit att en del barn som har haft svårt i inomhusmiljön har kunnat bli lugna på Verksamhet 3. Respondent 3 lyfter fram glädjen i att vara delaktig i sin matlagning och beskriver att pedagoger märkt att barn har uppskattat detta på Verksamhet 3 och börjat ha sådana inslag på sina förskolor. Respondent 3 tar också upp information från pedagoger om att barn som annars inte äter grönsaker nu har smakat.

4.3.5. SWOT

Styrkor

Respondent 3 tar upp att personen som arbetar med barnen på platsen, i detta fall Respondent 3 själv, som en styrka. Personen som organiserar och hittar passande aktiviteter, balanserar mellan struktur och flexibilitet.

Vidare tar Respondent 3 upp platsen som styrka. Respondent 3 pekar på alla möjligheter som finns i en trädgård, att det finns något för alla, man kan anpassa aktiviteterna.

Respondent 3 ser också en stor styrka i att arbeta kombinationen med odling och mat. Ifall odling exempelvis känns främmande så kan maten ibland fungera som inkörsport, då mat är något alla kan relatera till, menar Respondent 3.

Något som framkommer som styrka under intervjun med Respondent 3 är att man på arbetsplatsen behöver ha en flexibilitet och att man är öppen för att se nya möjligheter och hitta nya sätt att arbeta på, utforma och prova nya projekt.

Svagheter

En svaghet är att själva platsen är oskyddad, vilket blir en sårbarhet vid stark sol, regn och blåst. En annan svaghet för Verksamhet 3 är osäkerheten som det innebär att vara beroende av extern finansiering, att inte veta om man kan fortsätta.

Möjligheter

Respondent 3 uppger att fler skolor vill komma till Botildenborg, vilket kan ses som en möjlighet till en utökad verksamhet. Detta skulle öka möjligheten att fler barn får tillgång till odling, men då krävs finansiering.

Inspiration till de vuxna, till vad de själva kan göra på sin verksamhet är också en möjlighet med Verksamhet 3 och något som nämns av Respondent 3.

En annan möjlighet är att nå ut för att få fler att förstå värdet av skolträdgårdar, vilket Respondent 3 uttrycker vara viktigt;

Man ser ju att det har jättestor positiva effekter för barn att vara ute. Och ser man i Köpenhamn så ser man skolträdgårdar, det är mer utbrett där. Att visa politiker. Eller så här. Få fler att öppna ögonen hur viktigt eller hur mycket det ger barn och unga att få vara ute i en utomhusmiljö. Och just det här att hur kreativa man kan vara. [...].. det finns mycket skolor hade kunnat hämta från en sån här plats.

Att skapa särskilda nätverk uppger Respondent 3 kunna vara en möjlighet att stärka verksamheter som arbetar med skolträdgårdar.

Respondent 3 beskriver också själva fenomenet trädgård som en möjlighet i sig; ”Men möjligheterna, jag kan tycka möjligheterna i en trädgård är oändliga.”

Hot

Som hot kan man koppla ogynnsam väderlek, på grund av platsens utsatta läge och brist på skydd. Att vara beroende av extern finansiering identifieras också som ett potentiellt hot. Respondent 3 tar upp eventuellt oengagemang hos pedagoger som ogynnsamt, även om det är sällsynt. Eftersom Respondent 3 är ensam i sitt arbete med barngrupperna och pedagogerna kan detta utgöra ett hot då det kan påverka aktiviteterna negativt.

4.3.6. Hållbar utveckling

Respondent 3 beskriver att alla på Botildenberg arbetar med hållbarhet. Det gröna genomsyrar verksamheten med odling i staden. Respondent 3 betonar också de sociala och ekonomiska aspekterna av hållbar utveckling på Botildenberg, då de olika verksamheterna ofta fungerar som en länk för människor att komma i arbete, med språkträning, arbetsträning och tidigare projekt inom odling och entreprenörskap. Respondent 3 lyfter fram den sociala aspekten; att man träffar många olika människor som arbetar tillsammans i trädgård och kök från olika grupper.

4.4. Sammanställning av SWOT

I detta avsnitt beskrivs den sammantagna bilden av verksamheternas gemensamma styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Se figur 2 för en översikt av den gemensamma SWOT-analysen.

Styrkor

En styrka som beskrivs i alla tre verksamheter är flera positiva effekter som odlingsaktiviteterna med barn upplevs ha.

Respondenternas kompetens, i form av utbildning och kunskap, erfarenhet och även engagemang framträder som en styrka.

Samtliga respondenter uttrycker även att det i verksamheter med trädgård finns en flexibilitet där det är möjligt att utforma aktiviteterna så att de passar olika barns behov och önsknings, vilket bedöms vara en styrka i skolträdgårdsverksamhet.

De praktiska momenten bedöms utgöra en styrka. Detta visar resultaten för Verksamhet 1 och 2, där skolbarn som normalt vistas i klassrum, genom skolträdgården får möjlighet till en annan typ av inläring. Respondent 1 menar att praktiskt lärande kan komplettera teoretisk kunskap. Respondent 2 beskriver att det upplevelsebaserade lärandet i skolträdgården i Verksamhet 2 kan ge barn andra möjligheter än i klassrum. För förskolebarnen som Respondent 3 har arbetat med är det just att skapa en positiv upplevelse för barnen som är det centrala.

Svagheter

De olika förutsättningarna hos verksamheterna gör att svagheter som identifieras skiljer sig åt. Finansiering som ej är stabil är en svaghet hos Verksamhet 3 medan de båda andra verksamheterna har fast finansiering. En svaghet i begränsning i hur många barn man kan ta emot kan peka på en svaghet hos verksamheterna 2 och 3, medan den danska Verksamhet 1 har möjlighet att erbjuda alla barn i en viss ålder inom ett visst område deltagande. Platsen och dess utformning kan också utgöra en svaghet hos ett par av verksamheterna relaterat till väderlek.

Möjligheter

Samtliga respondenter tar upp inspiration av olika slag. Verksamhet 2 har i sitt syfte att fungera som en modell som kan användas medan de andra två verksamheterna tar upp att man upplever att pedagoger kan bli inspirerade. Respondent 3 lyfter möjligheten att försöka nå ut mer för att inspirera och sprida kunskap för att fler ska kunna dra nytta av skolträdgårdsverksamhet.

Hot

Olika aspekter av att hantera tuff väderlek, beskrivs av samtliga respondenter. Det kan handla om barn som är otillräckligt klädda i kyla eller en utsatt plats som saknar skydd.

En ogynnsam faktor som nämns av två av respondenterna är att det kan förekomma medföljande pedagoger upplevs vara mindre engagerade, vilket kan ha ogynnsam påverkan på aktiviteterna med barnen.

<p>Styrkor:</p> <ul style="list-style-type: none">• Upplevda positiva effekter.• Hög kompetens.• Flexibilitet i utformning av aktiviteter anpassade till individuella behov/önskemål.• Praktiska inslag eller upplevelsebaserat lärande.	<p>Svagheter:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ekonomi (ej samtliga).• Begränsad möjlighet hur många man kan ta emot (ej samtliga).• Brist på skydd vid tuff väderlek (ej samtliga).
<p>Möjligheter:</p> <ul style="list-style-type: none">• Inspiration.	<p>Hot:</p> <ul style="list-style-type: none">• Tuff väderlek – bristande skydd på platsen eller att barns kläder ej är anpassade.• Om medföljande pedagoger upplevs oengagerade (ej samtliga).

Figur 2. Översikt över gemensam SWOT-analys.

5. Diskussion

Detta avsnitt inleds med en diskussion om arbetets metod. Därefter följer en resultatdiskussion, där delar av resultatet diskuteras och knyts till introduktion och bakgrund.

5.1. Metoddiskussion

Metoden som användes var kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer. Denna metod ger en stor frihet jämfört med kvantitativa metoder för intervjuaren att styra innehållet i intervjun under intervjuens gång. Metoden ger möjlighet att följa upp med följdfrågor och kan ge en djupare förståelse för data som respondenterna förmedlar. Som följd av flexibiliteten i metoden finns en risk för feltolkningar och missförstånd. Det kan också finnas en risk för partiskhet hos intervjuaren som eventuellt skulle kunna påverka intervjusituationen eller tolkningen och analysen av data. En strävan att minimera ovan nämnda risker har funnits genom observans på och medvetenhet om riskerna under arbetets gång.

En faktor som påverkar generaliserbarheten i resultatet är det begränsade antalet respondenter i studien. Fler intervjuer skulle behöva göras för att få säkrare och mer generaliserbara resultat. Även att återkomma till verksamheterna med uppföljande intervjuer över tid, skulle kunna ge en mer information.

5.2. Resultatdiskussion

Syftet med arbetet var att undersöka hur odlingsrelaterade aktiviteter genomförs på tre utvalda verksamheter, samt vilka mål verksamheterna har och vilka upplevda effekter man kan se.

De tre verksamheterna som undersökts har vitt skilda förutsättningar, då det gäller exempelvis ekonomi och upptagningsområde. Detta visar sig bland annat genom att olika upplägg har utformats hos dem. Det varierar även mellan de olika verksamheterna vilka åldersgrupper som är i fokus, vilket också leder till att aktiviteterna utformats på olika sätt.

Skillnaden i andel barn som får tillgång till odlingsaktiviteter skiljer sig åt mellan de olika verksamheterna. Detta beror på att förutsättningarna för verksamheterna är mycket olika. Finansieringen förefaller vara en avgörande faktor. Verksamhet 1 i Köpenhamn framstår som betydligt större än de andra två, både gällande hur många barn som tas emot och omfattningen av aktiviteterna. Bara i Köpenhamn finns hela åtta skolträdgårdar (Københavns Skolehaver u.å.), varav Skolehaven Islands Brygge (Verksamhet 1) är en. Detta ger en bild av att skillnaderna mellan Danmark och Sverige tycks mycket stora inom området skolträdgård.

Trots verksamheternas olika kontexter visade resultatet på flera likheter då det kommer till odlingsaktiviteternas genomförande. Gemensamt är förstås aktiviteter med praktiska inslag där det är vanligt att flera sinnen får användas, som exempelvis lukt och smak. Vanligt är att man arbetar med olika aktiviteter kring odling och skörd och i två av verksamheterna ingår även matlagning. De tre respondenterna beskriver också att barn får möjlighet att lära känna eller uppleva naturen, eller att en positiv upplevelse skapas. Samtliga respondenter uttrycker att aktiviteterna kan anpassas till olika individers behov och önskemål, på grund av de många möjligheter en trädgård erbjuder.

Ett tydligt tema som framkommer i resultatet är respondenternas tankar om att lära barn om naturen. Exempelvis att öka barns kunskap eller att göra det möjligt för barn att lära känna och njuta av naturen. För de mindre barnen i Verksamhet 3 var det främst upplevelsen att ha roligt i naturen som var aktuellt. Att väcka intresse eller lära om naturen nämns av samtliga respondenter kopplat till verksamheternas mål eller vad man själv ansåg vara särskilt viktigt. Likheter kan här ses med tankar om skolträdgårdsundervisning som beskrivits historiskt i bakgrunden i detta arbete.

Exempelvis fanns i 1919 års undervisningsplan en förhoppning om att väcka intresse och kärlek till naturen genom skolträdgårdsaktiviteter (Åkerblom 1990).

Utifrån de tre motiven som beskrivs historiskt, är det framför allt det tredje pedagogiska motivet som tydligast kan kopplas till resultatet i detta arbete. Detta motiv förordade att undervisning även skulle kunna anpassas utifrån barns initiativ och grundas på praktiska aktiviteter (Åkerblom 1990). Tankar liknande denna beskrivning kan också ses i resultatet av intervjustudien. Respondent 1 lyfter exempelvis fram barns upptäckande som en viktig del av lärandet i skolträdgården. Samtliga respondenter beskriver flexibilitet inför olika barns behov eller önskemål, vilket också kan knytas till ovanstående. Lärande baserat på praktisk erfarenhet eller upplevelsebaserat lärande är också något som har lyfts fram.

De tre respondenterna beskriver olika positiva upplevda effekter av skolträdgårdsverksamheten.

Samtliga respondenter beskriver möjliga positiva effekter där barn genom skolträdgårdssammanhanget kunnat fungera bättre än i klassrum eller förskolemiljö. Detta ligger i linje med resultaten från studien av Malberg och Wistoft (2018), där lärare kunde se nya sidor hos elever.

En upplevelse av att barn kan växa och blir tryggare, lyfts fram av både Respondent 1 och 2. Båda två tar upp att det exempelvis kan handla om en rädsla för jord, som övervinns. En koppling kan åter göras till studien av Malberg och Wistoft (2018), där resultaten tydde på en ökad självkänsla hos barnen kopplat till skolträdgårdsaktiviteterna.

Två av respondenterna tar upp positiv inverkan på barns inställning till grönsaksintag som en möjlig effekt av odlingsaktiviteterna. Två av verksamheterna inkluderar matlagning av skördade grönsaker i sina aktiviteter och i den verksamheten utan matlagning, får barn ändå äta egenodlade grönsaker. Respondent 2 uppger att de ofta får höra att barnen vanligtvis inte äter grönsaker, men beskriver att de får göra det på verksamheten. Respondent 3 uppger att

pedagoger berättat att barn varit mer positiva till att prova grönsaker på förskolan än tidigare. Detta pekar mot liknande resultatet av studier där barn genom skolträdgårdsverksamhet visat positiv inställning till grönsaker (Ratcliffe et al. 2011; Sarti et al. 2017; Kos & Jerman 2019).

Att få en förståelse för var maten vi äter kommer ifrån, lyfts av alla tre respondenter. Hur undervisningen eller aktiviteterna ser ut varierar mellan verksamheterna, där barnens ålder delvis sätter ramarna. Temat kring matens ursprung är också något som sammanfaller med beskrivningen om hur odling kan användas inom lärande för hållbar utveckling i förskolan enligt Björklund (2020).

I bakgrunden (2.3.) finns beskrivet hur hållbar utveckling enligt läroplanerna ska vara ett inslag i undervisning i förskola och grundskola. Resultatet i denna intervjustudie beskriver hållbar utveckling vara en naturlig del i respondenternas arbete. Hur detta visar sig i arbetet med odlingsaktiviteterna med barn ser olika ut. Exempelvis beskriver Respondent 1 att hållbar utveckling kommer in mycket i undervisningen på Verksamhet 1. Respondent 2 uppger att hållbar utveckling genomsyrar arbetet och Respondent 3 beskriver att alla på arbetsplatsen arbetar med hållbar utveckling.

SWOT-analyserna i detta arbete visar flera styrkor som kan tala för att använda skolträdgård i barns undervisning. Det vore intressant att vidare undersöka i vilken utsträckning skolträdgårdsverksamhet kan bidra till lärande för hållbar utveckling.

6. Slutsats

Sammanfattningsvis visar studien en övervägande positiv bild av odling med barn i förskola och grundskola. Verksamheterna arbetade på olika sätt men gemensamma drag kunde ses i aktiviteter kring odling och trädgårdsarbete där odling av ätbara grödor ofta lyftes fram. Att få uppleva eller lära om naturen var gemensamt för respondenternas beskrivningar kring mål. Hållbar utveckling föreföll vara en naturlig del i verksamheternas arbete. Flera positiva upplevda effekter beskrevs. Resultaten pekar på en möjlighet att odling i skolträdgård skulle kunna användas som komplement till undervisning i klassrum, då det skulle kunna ge barn fler möjligheter till lärande och utveckling. Resultaten tyder också på en potential att kunna använda odlingsaktiviteter i skolträdgård i lärande för hållbar utveckling. Mer undersökning skulle behöva göras för att utforska odlingsaktiviteter i skolträdgård och lärandet för hållbar utveckling.

Referenser

- Björklund, S. (2020). *Lärande för hållbar utveckling – i förskolan*. Upplaga 2:1. Studentlitteratur.
- Botildenberg. (u.å). *Botildenberg – den goda mötesplatsen*.
<https://www.botildenberg.se/> [2024-02-21]
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*. 3(2), 11-101.
<https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3. Liber.
- Gunnarsson, A., Gustavsson, E., Klintborg Ahlklo, Å., Nolin, C., Olausson, I. & Wiking Leino, M. (2023). *Svensk trädgårdshistoria 1800- och 1900-tal*. (2023). Kungl. Vitterhetsakademien.
- Gustafsson, A. (u.å.). Vad är en SWOT-analys och hur gör man en? Mall, exempel, förklaring. *Projektledarbloggen*. [Blogg].
https://projektledarbloggen.se/swot-analys/?utm_content=cmp-true [2024-02-24]
- FN:s utvecklingsprogram. (2022). *Mål 4: God utbildning för alla*.
<https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-4-god-utbildning-alla/> [2024-01-30]
- Folkhälsomyndigheten. (2024). Grönskans kvaliteter och barns hälsa.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/96b79377bc224dfcb94de3b4996b2d4a/gronskans-kvaliteter-barns-halsa-kunskapsstod.pdf> [2024-02-05]
- Kos, M. & Jerman, J. (2019). Gardening activities at school and their impact on children's knowledge and attitudes to the consumption of garden vegetables. *Education in the 21st Century*. 77 (2), 270-291.
<https://doi.org/10.33225/pec/19.77.270>
- Københavns Skolehaver. (u.å.). *Om os*. <https://kbhskolehaver.dk/index.php/om-os/> [2024-02-15]
- Malberg Dyg, P. & Wistoft, K. (2018). Wellbeing in school gardens – the case of the Gardens for Bellies food and environmental education program. *Environmental Education Research*. 24 (8), 1177-1191.
<https://doi.org/10.1080/13504622.2018.1434869>
- Ratcliffe, M.M., Merrigan, K.A., Rogers, B.L. & Goldberg, J.P. (2011). The Effects of School Garden Experiences on Middle School–Aged Students' Knowledge, Attitudes, and Behaviors Associated With Vegetable

- Consumption. *Health Promotion Practice*. 12 (1), 36-43.
<https://doi:10.1177/1524839909349182>
- Sarti, A., Dijkstra, C., Nury, E., Seidell, J. C. & Dedding, C. (2017). 'I Eat the Vegetables because I Have Grown them with My Own Hands': Children's Perspectives on School Gardening and Vegetable Consumption. *Children & Society*. 31, 429–440 <https://doi:10.1111/chso.12214>
- Skolinspektionen. (2023). *Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling - Att ge elever handlingskompetens för de stora utmaningarna*. Diarienummer: SI 2019:5616. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2023/lhu/rapport-tkg-skolors-arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling.pdf> [2024-02-05]
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan, Fpfö 18*.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf> [2024-01-30]
- Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr22*. <https://www.skolverket.se/getFile?file=9718> [2024-01-30]
- Åkerblom, P. (1990). *Skolgårdens ABC*. LTs förlag.

Tack

Ett stort tack riktas till respondenterna, som tog sig tid och delade med sig av kunskap, tankar och erfarenhet!

Ett stort tack riktas också till Annie Drottberger för konstruktiv handledning!

Bilaga 1

Intervjufrågor:

1. Namn på respondent (utbildning och funktion/titel).
2. Kan du berätta lite bakgrundsfakta om företaget/verksamheten?
 - namn
 - historik
 - storlek, antal anställda, vilka kompetenser finns?
 - ekonomi/finansiering?
3. Kan du berätta om verksamhetens odlingsaktiviteter med barn?
 - Upplägg/struktur, pedagogik, aktiviteter?
 - åldersgrupper, vilka personer får tillgång?
4. Vad har verksamhetens för mål med odlingsaktiviteter med barn?
5. Har du upplevt att odlingsaktiviteterna med barn haft några effekter hos barnen? Kan du berätta?
6. Hur upplever du att intresset för verksamheten ser ut? Vilka är intressenterna?
7. Vad upplever du som styrkor med er verksamhet med odlingsaktiviteter med barn?
8. Vad upplever du som svagheter med er verksamhet med odlingsaktiviteter med barn?
9. Vad kan du se för möjligheter för er verksamhet med odlingsaktiviteter med barn?
10. Vad kan du se för hot för er verksamhet med odlingsaktiviteter med barn?
11. Arbetar ni med hållbar utveckling och i så fall hur?
12. Finns det något mer som du vill tillägga?

13. Går det bra att jag nämner verksamheten och företaget vid namn i mitt arbete (eller vill du att verksamhetens namn inte nämns)?